

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

'Bij wijze van museum' : oorsprong, geschiedenis en toekomst van Museum Willet-Holthuysen, 1853-2010

Vreeken, H.

Publication date
2010

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Vreeken, H. (2010). *'Bij wijze van museum' : oorsprong, geschiedenis en toekomst van Museum Willet-Holthuysen, 1853-2010*. [, Universiteit van Amsterdam].

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Voorwoord

De persoonlijke drijfveer voor het schrijven van dit proefschrift is mijn nieuwsgierigheid naar de negentiende-eeuwse Amsterdamse kunstverzamelaar Abraham Willet en de bewogen geschiedenis van het naar hem en zijn echtgenote, Louisa Holthuysen, genoemde museum. Deze interesse vloeit voort uit mijn functie als conservator bij het Amsterdams Historisch Museum, dat het beheer over Museum Willet-Holthuysen voert. Wat tijdens het onderzoek opviel, was de negatieve beeldvorming die het museum, de verzameling en de collectievormers het grootste deel van de twintigste eeuw ten deel is gevallen. Deze depreciatie staat in schril contrast met de waardering die Willet tijdens zijn leven voor zijn culturele bemoeingen ondervond, een gunstige beoordeling waarin ook zijn collectie deelde.

Het waarom van deze omslag - een algemene afkeer van de negentiende eeuw, veranderende museale inzichten en een noodlotsroman van Frans Coenen - ging me gaandeweg steeds meer intrigeren. Had de oerversie van dit proefschrift nog een beperkt doel, namelijk het 'ontcoenen' van Willet, later ben ik de gehele twintigste-eeuwse waarderingsgeschiedenis van Museum Willet-Holthuysen in mijn onderzoek gaan betrekken. Deze verbreding van het onderwerp ligt ten grondslag aan de vierdelige opzet van dit proefschrift: 'geroemd', 'verguisd', 'vergeten' en 'herontdekt'. Moge dit boek een bijdrage leveren aan laatstgenoemde ontwikkelingsfase en inzicht bieden in de geschiedenis van de museale schepping van het echtpaar Willet-Holthuysen.

Onderzoeken en schrijven is mensenwerk. Dit werkstuk is mede dankzij de steun en het enthousiasme van velen tot stand gekomen. Een aantal van hen noem ik hier in willekeurige volgorde. Om te beginnen kunsthistorica Hillie Smit, die mij waardevolle suggesties gaf en haar onderzoeksgegevens met betrekking tot Willet ruimhartig ter beschikking stelde. Hans Jutte voorzag mij van genealogische informatie over de familie Holthuysen, die - in tegenstelling tot de Willets - niet in het 'blauwe boekje' staat vermeld.¹ Edo Mulder, grafisch- en multimediaal vormgever bij het Amsterdams Historisch Museum, gaf de familiewapens Willet en Holthuysen in de bijlagen II en III grafisch vorm. Nel Punt tekende voor het omslagontwerp.² Michiel Nijhoff, hoofd documentatie van het Stedelijk

---

¹ Een verwijzing naar *Nederland's Patriciaat*, een vanaf 1910 verschijnende genealogische publicatiereeks met betrekking tot 'de aanzienlijke familiën in Nederland, welke geen deel uitmaken van den Nederlandschen adel en personen, die door het bekleeden van hooge ambten, of door bijzondere persoonlijke verdienste als hoofd eener familie kunnen worden gerekend', zoals geformuleerd in het eerste deel, zie S 1910, [I].

² Zie Bijlagen II en III.

Museum, maakte mij wegwijs in het archief van dat museum, dat van 1932 tot 1962 het beheer over Museum Willet-Holthuysen heeft gevoerd.

Michiel Wagenaar, sociaal geograaf bij de Universiteit van Amsterdam, dank ik voor zijn informatie met betrekking tot het bijzondere karakter van het villadorp Le Vésinet bij Parijs, waar het echtpaar Willet-Holthuysen een buitenhuis bezat. Kunsthistorica Aagje Gosliga, oud-projectmedewerker van het Amsterdams Historisch Museum, deed onderzoek in verschillende Nederlandse en Franse archieven, wat nieuwe gegevens met betrekking tot Abraham Willet en zijn verzameling heeft opgeleverd. Jan Daan van Dam en Timothy Wilson, keramiekspecialisten van respectievelijk het Rijksmuseum Amsterdam en het Ashmolean Museum te Oxford, wisten een aantal stukken keramiek te identificeren, afkomstig uit de verzameling aardewerk die Willet in 1874 in Parijs heeft laten veilen. John Sillevis, oud-conservator negentiende-eeuwse schilderkunst van het Gemeentemuseum Den Haag, liet zijn licht schijnen over de - in 1858 eveneens in de Franse hoofdstad verkochte - vroegste schilderijenverzameling van Abraham Willet. Zij allen hebben hiermee de schrijver in hoge mate aan zich verplicht. Een bijzonder woord van dank geldt Damien Riehm, archivaris van Le Vésinet zonder wiens hulp mijn naspeuringen naar het in 1884 verbrande buitenverblijf van de Willets niet zoveel zou hebben opgeleverd.³

Het echtpaar Willet-Holthuysen had geen kinderen, maar Dirk Jacob 'Dirk' Willet, de broer van Abraham, wel. Verschillende keren mocht ik het genoegen smaken thuis bij Annemiek - een achterkleindochter van Dirk - en Willem Meischke-Willet van gedachten te wisselen over haar negentiende-eeuwse voorouders. Verrassend was de kennismaking met Henk Heeren, oud-medewerker van het Instituut voor Sociaal Onderzoek naar het Nederlands Volk, dat tijdens de Tweede Wereldoorlog - en ook nog enige tijd erna - kamers in het toen gesloten museum huurde. Voor de verandering werd *ik* nu eens rondgeleid in het mij zo bekende museumgebouw, terwijl mijn gast me - zestig jaar na dato - vertelde dat *zijn* instituut tijdens de bezetting als dekmantel voor allerlei verzetsactiviteiten had gefungeerd.

Verhelderend was een bijeenkomst met oud-docenten en -studenten van het Kunsthistorisch Instituut van de voorloper van de Universiteit van Amsterdam, een instelling die van 1929 tot 1962 op de eerste verdieping van het museum was gehuisvest. Bij deze 'sentimental journey' waren ook enkele oud-medewerkers van het Amsterdams Historisch

---

³ In de persoon van Riehm bedank ik tevens Alain-Marie Foy, burgemeester van Le Vésinet, zonders wiens toestemming de gemeentearchivaris niet zoveel tijd aan het onderzoek ter plaatse had kunnen besteden. Met Philippe Rambach, één van de huidige bewoners van de omstreeks 1900 herbouwde villa, vond een uitwisseling van - deels fotografische - gegevens plaats, waarvoor ik hem zeer erkentelijk ben.

Museum aanwezig die tijdens de renovatie van dat museum in de jaren zestig tijdelijk hun werkplek in Museum Willet-Holhuysen hadden.⁴

Daarnaast gaat mijn dank - in alfabetische volgorde - uit naar de volgende personen en instellingen: ABN-Amro Historisch Archief, Wietske van Agtmaal, Saskia Albrecht, Jennifer Alderson, Arti et Amicitiae, Reinier Baarsen, Barend J. van Benthem, Dirk Jan Biemond, Pieter Biesboer, Museum Boijmans Van Beuningen, British Museum, Ellen Caljé-van den Berg, Marijke Carasso-Kok, Mark Collinson, Joost Cox, Liesbeth Crommelin, Marius van Dam, Miekie Donner, Documentation Drouot, Emmy Fersteeg, Frans Halsmuseum, Peter Fuhring, Gemeente Sassenheim, Bert Gerlach, Getty Research Institute, Stijn Heiligers, Iconografisch Bureau, Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, Stef Jacobs, Mayken Jonkman, Joop Joosten, Simon Kleinjan, Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, Geert-Jan Koot, Coert Krabbe, Kunsthistorisch Instituut Universiteit van Amsterdam, Simon Levie, Musée du Louvre, Richard Mason, Nederlands Architectuurinstituut, Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Tom Nieuwenhuis, Emma van Oudheusden, Musée d'Orsay, Marion Peters, Rob Pex, Margriet de Roever, Hans Rooseboom, Tomasz de Rosset, mw J.C. de Ruiten-Peltzer, Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie, Rijksmuseum Amsterdam, Rijksprentenkabinet, Jaap Schipper, jhr Jan Six X, Société d'Histoire du Vésinet, Stadsarchief Amsterdam, Stedelijk Museum Amsterdam, Chris Stolwijk, Technische Universiteit Delft, Ursula den Tex, Ellen Vogel, Henny Weima, Ansje Weima, Madelijn Willet, mw H. Winterwerp-Tuinstra, Jaap Wit, Henk Zantkuijl en Ines Zver.

Onmisbare hulp kreeg ik van Nel Klaversma en Judith van Gent, die kritisch naar de literatuurlijst keken en het register samenstelden. Mijn vorderingen werden kritisch gevolgd door (oud-)collega's van het Amsterdams Historisch Museum, van wie ik met name noem: Jaap Boonstra, Paul Born, Berna Copray, Annemarie den Dekker, Zbigniew Dowgwillo, Laura van Hasselt, Maarten Jansen, Michiel Jonker, Anneke van de Kieft, Renée Kistemaker, Carry van Lakerveld, Norbert Middelkoop, Frans Oehlen, Robert Parthesius, Gusta Reichwein, Björn Stenvers, Gonnie Tuinhout, Monique Vermeulen, Marijke van de Weerd, Lodewijk Wagenaar, Annemarie de Wildt, Lisca Wurfbain, Kees Zandvliet en Arie Zeiss.

Een bijzonder woord van dank gaat uit naar mijn oud-directeur Pauline W. Kruseman, die me de afgelopen jaren optimaal faciliteerde om vorderingen met het schrijfwerk te kunnen maken. Haar altijd belangstellende 'en ... hoe ver ben je?' zal nog lang in mijn oren

---

⁴ Een situatie die tot 1968 heeft geduurd. Deelnemers aan de excursie, die plaatsvond op 17-03-2009, waren Ellinoor Bergvelt, Marijke Carasso-Kok, Michiel Jonker, Carry van Lakerveld, Hessel Miedema, het echtpaar Scheller-Dijkers, het echtpaar Van Thiel-Stroman en Wim Vroom.

naklinken. Overigens was haar met ingang van 2009 aangetreden opvolger Paul Spies niet minder geïnteresseerd in inhoud en voortgang van mijn werkzaamheden. Aangenaam verrast was ik toen hij in een vraaggesprek de voorziene restauratie van Museum Willet-Holthuysen naar een meer negentiende-eeuwse gedaante als zijn ‘ding’ bestempelde.⁵ Paranimfen Marjan Boot en Jacques van Gerwen lazen de verschillende stadia van het manuscript en gaven waardevolle adviezen, laatstgenoemde tot op zijn vakanties in Portugal aan toe.

Lest best wil ik hier mijn promotor Marita Mathijsen en mijn co-promotor Ellinoor Bergvelt bedanken. Met genoeg denk ik terug aan de levendige discussieavonden met een tiental buitenpromovendi bij Marita thuis, waar menige waardevolle suggestie werd gedaan.⁶ Daarnaast richtte zij mijn blik op de aan de Willets geparenteerde familie Van Lennep, wat nieuwe inzichten heeft opgeleverd. Maar het belangrijkste is wel dat zij me - met begrip voor alle museale beslommingen die soms haaks stonden op het gestaag doorwerken aan het proefschrift - vriendelijk, maar gedecideerd naar de eindstreep leidde.

In de dagelijkse praktijk was Ellinoor Bergvelt, specialist op het gebied van nationale en internationale verzamelgeschiedenis, mijn begeleider. Het was haar initiatief om een informeel studieclubje op te richten, Amsterdamstudiën geheten, bestaande uit Renée Kistemaker, Cornelia Fanslau, Claudia Hörster en mijzelf. Mijn medeclubgenoten en occasionele gasten als Boudien de Vries en Donna Mehos dank ik voor de inspirerende en stimulerende bijeenkomsten. Ellinoor was mij al die jaren tot grote steun, niet alleen met haar kennis van het verzamelwezen, maar ook met haar nuchtere voorstelling van zaken en haar geduld dat ik - naar ik eerst nu besef - zo vaak op de proef heb gesteld.

Ten slotte nog het volgende. Een onvoorzien neveneffect van mijn onderzoek waren enkele schenkingen van ‘Willetiana’ van uiteenlopende aard aan het museum. Op deze plaats wil ik de particuliere schenkers mijn dank betuigen voor hun genereuze gebaar, dat aansluit bij de negentiende-eeuwse traditie waaruit Museum Willet-Holthuysen is voortgekomen.⁷

Amsterdam/Prairna Village, 2009

---

⁵ Zie Sevil 2008.

⁶ Het groepje buitenpromovendi haalde zelfs de krant, zie Mathijsen 2005.

⁷ Het echtpaar Meischke-Willet voor onder meer twee, door Jan Adam Kruseman geschilderde, portretten van het echtpaar Willet-Swarts, de ouders van Abraham Willet (inv.nrs SA 55032, SA 55033) en twee pastels, voorstellende Abrahams broer Dirk Jacob en zijn echtgenote Maria Bloemen door Heinrich Siebert I (inv.nrs TA 56466, TA 56467). Voorts mw I.M. 't Hooft voor een naar bovengenoemd schilderij van Kruseman gelithografeerd portret van A. Willet sr (inv.nr A 55008), mw C. van Gelder-Vermeulen voor een op naam gestelde porseleinen kinderkop en schotel die neef Marius Willet voor zijn eerste verjaardag kreeg (inv.nr KA 22021.1/2), het echtpaar Engels-de Lange voor een façon de Venise schotel (inv.nr KA 21027) en Henk van Vliet, antiquair te Amsterdam, voor een luxe editie van de Parijse veilingcatalogus van Willets verzameling keramiek en andere decoratieve kunsten (inv.nr LA 2023), zie Catalogue 1874.